

S O K F É L E .

12. Szám. Béts. Februárius 8-dikán. 1833

Emlékeztető Jegyzetek.

F e b r u á r i u s .

6. Febr. — 1683. I Leopold Hágában egyesül Spanyol és Svéd országgal 's a' Köz-társasággal XIV Lajos ellen. — 1831. Diebits 5 helyen nyomul be a' felkelt Lengyel Országba.

7. Febr. — 1792. Austria 's Porosz Ország egyesül Frantzia Ország ellen. — 1795. Perúban 's Quitto tájain rettentő földindulás. — 1800. A' Frantzia Consulok kihirdetik, hogy az új (negyedik) Constitutio el van fogadva, 3,012,569 szavazó közt, tsak 1562 szó volt az elfogadás ellen. — 1828. Brougham hat óráig tartó beszédet tart az alsóház előtt az *Igazságkiszolgáltatása felől*.

8. Febr. — 1703. † Tököly felesége. — 1607. Az öreg köszvényes Rákótzty felesküdik Erdélyi Fejedelemmé. — 1782 született *Carolina Augusta* Austriai Tsászárné 's Királynénk. — 1814. Napoleon Nogentban hajolni látszik Berthier 's Maret meghittjei számára, kik könyes szemekkel kérik a' Chatilloni Congressus protocolumainak elfogadására, mellyek a' békét azon akarják alapítani, hogy Frantzia Ország szorúljon vissza régi határai közzé. De néhány óra múlva ezen tárgyat illető irományokat hozván Maret aláírás végett, vissza útasítatik ezen szavakkal: „Én meggyőztem Blüchert a' foldabroszon, hónap hónap után valóban meg akarom győzni, 's ez egészen megváltoztatja a' dolog mivoltát.“

R é n y - K o s z o r ú .

CAROLINA AUGUSTA Austriai Tsászárné Magyar Királyné Ő Felségének 41-dik évi születése ünnepére
Februárius 8-dikán 1833.

Bibor derület tűnedezik kelet'
Tsendes homályban szunynyadozó egén
'S villanva a' bájjal kelő fény
Kéj diadalmi özönben úszik.

Toldalék a' M. Kurírchoz.

'S tm a' szelid rény bájalak' angyala,
 A' rózsá hajnal szellemi árnyain
 Lebegve, tündér thronja ormán
 Száll az öröm, 's szeretet körébe.

A' hála könnyel tölt kebelű, ketses,
 'S hő lángal égő Bétsbe igyekszik ő,
 Hol a' szelid vonzalmak édes
 Árjai ünnepileg lobognak.

Hol nyájas érzés, hő szeretet, nemes
 Jóbbágyi hűség, 's mennyei tisztelet
 Kar öltve vágnak üdvezelni
 A' Szeretettet adó ditső fényt.

Száll, 's szállnak útján isteni társai
 Bátor szelidség, kegy, nemes érzelem
 AVGVSTA a' lelkes Királynő-
 Hő Anya' égi lakú erényi.

'S most bájjal égő fény' kebelében áll
 A' Nagy; feléje Rény-koszorú lebeg;
 'S Őt hiven áldó népe karján
 Hunnia Szellemi így rebegnek:

Élj! jó Királynénk, élj! KAROLINA, Te
 Hő Anya kedvelt Austria térinek,
 'S a' rényi dért égő Magyarinak
 Égi kegyű Fejedelmi nője.

Élj! honni nyelvünk, kellemes hajnalán
 Fénynyel derülő, édeni Tsillaga; *)
 Művészi, tudós, 's lelkes érzet'
 Szép kebelű nemes Ápolója

*) Honni nyelvünk művelődésének egyik reményt: gerjesztő fénye.
 első évi Aurorának, Ő Felségének a' kegyes. Fejedelmének
 vala ajánlva.

Élj! drága Férjed', lelkes Uralkodónk
 Kéblén a' nyájas, 's hű szeretetnek; élj
 Szép tetteidnek míg örülni,
 'S báj Nevedet mi zenegni, szűnünk.
 Fűzé Hoványi Ferentz.
 Pázmán: Nev.

Az Igazság-szolgáltatásról Magyar-Országban, más európai nemzetekéivel öszve hasonlítva.

Folyton folyvást támadnak ollyas szójárások, melyek a' tsömörig ismételtetve, végre ollyas tekintetet vesznek magokra, melly a' sokassággal felejteti azoknak igaz voltokat bíráló alá venni.

Így szokják például a' Nép némely kedvelt tróí (nequiter se humiliantes) minden lépten nyomon ismételn: hogy az ő Népjek közt igen sok szép, ditső 's közhasznú történik tsendestében, a' nélkül hogy köz tudomásra jutna, mivel a' Nép felette nagy szerénysége minden e' féle hírléseket meggátol: holott éppen az ellenkező esik meg, az az gyakran a' leghitványabb tsekélységet tapasztaljuk ki kürtölni, tsudálni, vitanni 's rostálgatni.

Hasonlókép hallja az ember olly tsekély alkalmatosságoknál, mint a' milyen egy vendégség, vigasság vagy tor ezt mondani: „Ezen igen emlékezetes napról *soha* sem fogunk megfélejtkezni; 's azomban egy pár hét alig múlt el, 's már feledve vannak mind azok, 's elnyomva oly történetek által, mellyeket hevenyében szinte mint *örökké* emlékezeteseket édig magasztalánk.

Éppen illy nevetséges az e' féle gyakran előforduló monda is: oly nagy szélvészre, égiháborúra, jégesőre 's a' t. még a' legéltesebb emberek sem emlékeznek: holott ha szorosabban vi'sgáltatik a' dolog, tsak

az jő ki, hogy a' legöregebbek gyakran igen rosszszül emlékeznek, mivel, már ők magok is éltek több vagy kevesebb esztendőök előtt hasonlót, hanem megfelejtkeztek róla.

A' balgatagság e'féle stereotypjei közzé tartoznak azon sokszor ismételt panaszok is, hogy Hazánkban az Igazság - kiszolgáltatása nehezen bitzeg. — Minden pillantatban hallhatni: „Nálunk nem juthat az ember jussához, a' perek örök időkig tartanak, és hogy a' törvény folyamata sehohsem oly zavart, oly költséges, annyira bizonytalan, mint nálunk. — „És a' világ mindent hisz 's mindent megtanúl, ha van az embernek héketűrése valamit előtte igen gyakran elmondani,“ így szöll a' betsületes Ügyvéd Eyterborn, Kotzebuenak *Bruderzwist* című darabjában.

E' féle panaszokat számtalanszor olvastam már, 's minden olvashatta, ki sokat olvas. — Legközelebb tsak *Wachtlernek* *) a' Magyar Országi váltó - levelek 's perfolymat felől, adott észrevételeit emlitem itt meg. — A' könyv nints ugyan most előttem, de emlékezem rá, hogy abban felette sok, az említettekhez hasonló indúlatoz kinyilatkoztatásokat olvastam. Orosz Jösef munkája II-dik részének 173-dik lapján azt írja: „A' mi Törvénykezésünk folyamata a' *legnagyobb mértékben* lassú, zavaros, és hogy mi a' törvénykezésre nézve, *minden többi* európai népeknek igen meszsziire utánnok vagyunk (kérem ezt a' *minden többi-t* jól megjegyezni), előttem éppen oly kérdésbe hozhatatlan (?) mint szomorú Igazság.“ (?) És a' 181. lapon, minekutánna Igazaink bizonytalanságát a' legvakítóbb színekkel lefesté, azt anátsolja: „kövessük

*) *Wachtlers Bemerkungen zu dem Entwurf einer Wechsel- und Process - Ordnung in Ungarn. Pressburg 1851.*

más Nemzetek példájokat, mellyek ebben annyira megelőztek bennünket, 's mellyeknek igazság — szolgáltatások az illendőséggel a' lehetőségig van egyesítve.“

Azt kellene gondolni, hogy ezen Urak, elébb mint ezen terhes vádakak hazájok ellen leírták, mind ketten *szorosán* belé oktak *minden más népek* törvénykezesek rendibe. Ezt megvárhattuk tőlök, mivel kinyilatkoztatásaik a' hazában lakóktól, nevezetesen egy híres nagykereskedőtől 's egy eszes Ügyvédtől eredvén, sokat nyomnának, ha oly *igazak* is lennének, mint a' *hogy mondatnak*. De úgy látszik itt nints az az eset.

Hogy Igazság-szolgáltatásunkban tsak igen *kevés* vagy éppen *semmi* sem vólna, a' minél jobbat kívánni ne lehetne, azt tsak túlságokban leledző dilettant állíthatná: de éppen annyira nem igaz 's balgatag túlság az: hogy a' miénk minden más európai népek igazság-szolgáltatások után való. Ezt tsak olyan állíthatná, ki tellyes tudatlanságban él azokra nézve, a' mik másutt történnek, a' mit pedig Orosz Úrról feltenni átaljában nem is szabad.

Tsudálatos dolog! hogy midőn Gr. Sz. 1. azt írta: „Magyar Ország mindenben hátra van“, ezen állítás ellen igen erősen kikelt Orosz Jósef, és alkalmasint nem éppen ok nélkül. De nyomban ezután ő maga: hogy „Magyar Ország az Igazság kiszolgáltatására nézve példa nélkül hátra van.“ Nem de fejet tsóválhat most Gr. Sz. Nem de mondhatja: „Ímé az emberi gyarlóság világos jele!“ És így igaz marad itt is, a' mit az Evangeliomban olvashatni: „Más szemében meglátja a' szálkát, de nem magáéban a' gerendát.“

Ángliát elő sem akarom hozni, mert hogy ott az Igazság - szolgáltatás szembetűnőképpen lejjebb áll, mint Magyar Országban, azt senki sem fogja kérdésbe hozni, ki abban tsak valamennyire is jártas; 's tsak

ez által is nyaka tört volna már azon Superlativusnak, melyet Magyar Országra nézve olly szorgalmatosan használnak. De hogy az egészen tisztán láttassék, minden superlativistáknak ajánlom Báro Frauendorf munkáját: „*Ueber die Preussische Justiz*“ Augsburg 1830, tetszések szerént általnézni, abban látni fogják mi a' Porosz igazság.

Ha még ez sem elég, vagy talán azt gondolnák, hogy Frauendorf egy nyughatatlan fejű, ki az ördögöt feketébre festi, mint a' millyen igazán, akkor méltasák figyelmeke: „*Stimme aus Preussen*“ Leipzig 1831. Ezen szavakat, egy olly ember penditette meg, ki az ő Porosz Országába testestől lelkestől belészeretett, következésképpen tsupa szépet lát. Igazi Enthusiasta! 's még is a' következő kinyilatkoztatással lép elő *): „Egy környülállást kell megemlítenem, mely a' tehetetlenek (az az a' nagyszámú többség) sanyarú helyhezttetésére majd kevésbé hat, ez: a' tulajdon Igazainkhoz juthatást gátló akadály. Valyon nints e' (nem igen jó) oka azon Intézetnek, melynek tzélja az, hogy a' legnagyobb földi jót (t. i. Igazait) adja meg a' Népnek, valahányszor az rá nézve olly gyakran — ön hibája nélkül is — a' leg terhesebb tsapássá válik.“ — Azt hiszem, hogy egy Enthusiasta ebbeli vallomása eléggé érthető.

A' Bádni Igazság - szolgáltatásról a' következőket olvassuk azon közönséges politicus évkönyvekben,

*) „Es musz eines Umstandes gedacht werden, der zu der gedrückten Lage des Unbemittelten (d. h. der sehr groszen Mehrheit), bald mehr, bald weniger einwirkt, est ist: die Schwierigkeit, sein Recht zu finden. Musz es denn nicht seine (nicht guten) Gründe haben, wenn diejenige Institution, welche bestimmt ist, dem Volke die höchste irdische Wohlthat zu gewähren (sein Recht), so oft — auch ohne seine Schuld — zu seiner schwersten Plage wird?“

mellyek nem rég szűntek meg *): „Minden józan eszű ember panaszkodott arról, hogy milly nyomorúlt állapotban van a' Bádeni Igazság - szolgáltatás; részint — kivált az alsóbb törvényszékek előtt folyamatban lévő perekre nézve, *minden rendbeszedés nélkül*, egyedül az önkényre, megavúlt szokásra (Schlendrian) személyes tekintetekre, a' helybeli 's kerületi sokfélekép különböző törvényes divatra hagyva; — részint — mint a' felsőbb törvényszékeknél — rosszszúl rendelve, a' tzeállal ellenkező formákkal megterhelve, a' kötelezőkedésnek 's önkénynek kaput ajtót tátva, a' mellett hosszas, költséges, inkább az Igazság elnyomására mint oltalmára, 's az igazság - keresőnek inkább kétségbe ejtésére, mint vizasztalására és reménységére.“

Hannovera Igazság - szolgáltatásáról a' következőket nyilatkoztatta ki *Houstedt* választott követ a' 2-dik kamarában **). „Az Igazság állapota nyomorúlt, mert az avval bánás, a' maga sokátartó, álhatatlan 's költséges volta miatt inkább vesztire 's kárára van az Igazság - keresőnek.“ (Allg. Zeit. 1832. N. 335. S. 1337.)

*) „Alle Verständige klagten, dasz in Baden die Justiz-Administration in dem kläglichsten Zustand sey, zum Theil — wie zumal in Betreff des Verfahrens im Civil-Process bei Untergerichten — ohne alle *Regulirung*, lediglich der Willkür, dem Schlendrian, dem subjectiven Ermessen, dem vielfach verschiedenen Gerichtsgebrauch nach Bezirken und Orten hingegeben; zum Theil — wie bei höheren Instanzen — schlecht regulirt, mit zweckwidrigen Formen überladen, der Chikane und Willkür Thür und Thor öffnend, dabei langwierig, kostspielig, überhaupt mehr zur Unterdrückung des Rechtes, als zu dessen Schirm eingerichtet, ein Gegenstand mehr der Verzweiflung der Rechtsuchenden, als des Rechtes oder der Hoffnung.“

**) „Die Justiz - Verfassung ist miserabel, denn das Justiz - Verfahren gereicht dem Rechtssuchenden wegen seiner langen Dauer, seiner Umständlichkeit, Ungewiszheit, Kostspieligkeit, zum Unglück und Verderben.“

Hogy *Német-Országban* a' concursualis perek egy századnál is szebb időt érnek a' Leipzigi Conversat. Lexiconban meg van ezen vezérszó, *Falliment*, alatt.

Most már azt kérdelem, valyon az Angolok, Poroszok, Bádeniek, Hannoveraiak, 's a' Németek általjában, az európai nemzetekhez tartoznak e'? Miként állithatta hát azt Orosz Úr, hogy a' mi Igazság-szolgáltatásunk minden más európai nemzetekéinél hátrább van?

'S még én korántsem mondtam el mindent, érne fel tsak a' jutalom a' fáradsággal, bővebben meg lehetne vi'sgálni a' többi európai nemzetek Igazság-szolgáltatását is, különösen azokéit, mellyek szép Törvénykönyvekkel bírnak.

Igen természetes már most azon kérdés: valyon melyik nemzet lehet az, mely az Igazságkiszolgáltatására nézve, bennünket annyira meghaladt? mert a' hol szinte nem szabad is az illyes fogyatkozásokat kitalálni, azért nem következik, hogy éppen *semni* sintsen. Talán éppen ott van a' leg több 's durvább, hol az e' féléket szóba hozni sem lehet.

Távol legyen tőlem, hogy az idegen nemzeteket ótsároljam, hanem midőn valaki olly vakmerőn 's hártározottan azt állítja: hogy az Igazság - szolgáltatás sehol Európában nem nyomorúltabb, mint nálunk, lehetetlen ki kerülni, hogy a' külföldről valamit fel ne hozzon az ember, hogy ez által szemébe tűnjék a' kemény Birónak az, hogy — Peccatur intra et extra!

Tsak azt kérem: méltóztassanak Olvasóim jól megérteni. Hogy a' mi Igazság-szolgáltatásunkon igen sok igazítani való van, azt tudja az egész Haza, 's megismerték az Ország Rendei, midőn annak megjobbítására nagy terveket (plánumokat) készítettek. De ha valaki azt mondja: hogy az rosszabb, terhesebb, mint akár hol is Európában, annak tüzesen ellentmondok, 's ellentmondásomat, a' fentebbi tellyeshitelű Dátumokkal támogatom, kész lévén még többeket is felhozni. —

Csaplovics János.

R e j t e t t s z ó.

Artz vonatid, láthatd az egészbe, Szabó soha sintsen
Elseje híjával, Másoda gömbölyű tér.

Megfejtés a' 11. számban: Somlyó.